

№ 19 (468)
Май 2013 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- Ушанаванне: памяці знішчаных у Леніне – стар. 2
- Імя: Фама Бельскі і Ігнаціў Крачкоўскі – стар. 4 і 6
- Знаходка: Чортаў камень з бацькавай хаты – стар. 5

Не толькі каб сена было

Беларусы здаўна шануюць і захоўваюць абрады продкаў. А згодна са старажытнымі ведамі кожны чалавек, каб пазбегнуць праблемаў і няшчасцяў, павінен дасканала выконваць абрады, зберагаць традыцыі і сімваліку народнай культуры, верыць пэўным прыкметам.

Старанна захоўвае беларускія абрады народны фальклорны калектыв «Рэчанька», якім шмат гадоў кіруе Антаніна Балбасова. Штогод у вёсцы Старое Сяло Веткаўскага раёна на другі дзень Вялікадня праводзяць свята «Карагод сена» – каб шпарчэй раслі сакавітыя травы на лузе, каб сенасховішчы радаввалі багатымі запасамі. Асноўная атрыбутыка гэтага своеасаблівага мерапрыемства – косы, граблі ды вілы.

Вось і сёлета не здрадзілі даўняй традыцыі: з абрадавамі песнямі і карагодамі артысткі з фальклорнага калектыву весела паклікалі ўсіх на свята. Адзначылі цікава і з імпэтам. Вучні мясцовай школы таксама ўзялі актыўны ўдзел. А гэта значыць, што духоўная нітка не перарвалася, а наадварот, назаўсёды злучыла пакаленні беларусаў.

Танна АТРОШЧАНКА
Фота аўтара

Каб сенажаці ўлетку касцоў радаввалі!

Задалі дыхту дуэт «Славянскі настрой» і наведнікі «Ночы музеяў» у ДOME Коласа!

Фота Алеся САЧАНКІ

Падрабязней пра мерапрыемствы ў розных музеях глядзіце на стар. 3 і 5

На тым тыдні...

✓ 8 мая Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа зладзіў творчую сустрэчу з Міколам Жыгоцкім, чалавекам, чыё дзяцінства супала з пачаткам Вялікай Айчыннай вайны. Ён – аўтар кніг пра Якуба Коласа, пра многія мясціны, пра многіх герояў, у прыватнасці, пра дзеда Талаша (героя апавесці «Дрыгва»). Мікола Рыгоравіч звыш паўстагоддзя працаваў у музеі Якуба Коласа, зрабіў каштоўны ўклад у развіццё коласазнаўства. Гэтым разам ён прэзентаваў кнігу «Якуб Колас і легендарны дзед Талаш», дзе разглядаецца жыццё і дзейнасць класіка і двойчы партызана Васіля Талаша, аналізуецца публіцыстыка і паэзія песняра ваеннага часу. Выкарыстаныя архіўныя дакументы, лісты, дапоўненыя аповедамі людзей, якія сустракаліся і ведалі народнага паэта Якуба Коласа і партызана Васіля Ісаевіча Талаша ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Да 70-годдзя паэмы «Суду лесе» падрыхтаваная выстаўка з фондаў музея (рукапісы паэмы, кнігі з дароўнымі надпісамі песняра сябрам і знаёмым, розныя выданні паэмы).

✓ 38 па 19 мая ў мінскім Палацы мастацтваў працавала выстаўка «Фарбы пераможнай вясны», прымеркаваная да свята Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. На ёй былі прадстаўлены працы мастакоў-ветэранаў, удзельнікаў вайны, сяброў Беларускага саюза мастакоў, якія самі спазналі пакуты ваеннага ліхалецця.

✓ 16 мая Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і Нацыянальная бібліятэка Беларусі арганізавалі сумеснае мерапрыемства «Чараўнік з краіны маленства», прысвечанае 130-годдзю з дня нараджэння Янкі Маўра. У яго рамках адбылося ад-

крыццё літаратурна-дакументальнай выстаўкі «Янка Маўр. Рамантык. Падарожнік. Педагог» з фондаў музея. У экспазіцыі прадстаўлены рукапісы, машынапісы, асабістыя рэчы пісьменніка, кнігі з дароўнымі надпісамі і інш.

У імпрэзе ўзялі ўдзел пісьменнікі Уладзімір Ліпскі, Леанід Левановіч, даследчыкі творчасці пісьменніка, а таксама родныя і блізкія Янкі Маўра.

✓ 17 мая ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адбылася літаратурна-музычная вечарына «Са мной мой век...», прымеркаваная да 100-годдзя з дня нараджэння Васіля Уладзіміравіча Івашчыка, выдатнага беларускага даследчыка-літаратуразнаўца, педагога і паэта. Па яго падручніках не адно пакаленне беларускіх школьнікаў вучылася некалькі дзесяцігоддзяў.

✓ 16 і 17 мая ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася II Міжнародная навуковая канферэнцыя «Берковские чтения. Книжная культура в контексте международных контактов» у гонар вядомага навукоўца, члена-карэспандэнта Акадэміі навук СССР, гісторыка літаратуры Паўла Беркава (1896–1969), унікальны кніжны збор якога захоўваецца ў фондах бібліятэкі.

Канферэнцыю арганізавалі ЦНБ НАН Беларусі і Цэнтр даследаванняў кніжнай культуры Федэральнай дзяржаўнай бюджэтай установы навукі «Навуковы і выдавецкі цэнтр «Наука»» Расійскай акадэміі навук. Абмяркоўваліся дзейнасць П. Беркава ў даследаванні гісторыі, тэорыі, метадалогіі кнігазнаўства і бібліяграфіі, сацыяльнай ролі кнігі і сродкаў масавай інфармацыі, літаратуры, мовазнаўства і інш.

12 мая ўбылым мястэчку Ленін (цяпер аднайменная вёска ў Жыткавіцкім раёне) адбылося ўрачыстае адкрыццё мемарыяльнага каменя ў памяць 1 200 нявінных ахвяраў нацызму, закатаваных у лютым 1943 г. Гэта былі жыхары самога мястэчка і навакольных вёсак, беларусы і палякі, якіх нацысты знішчылі ў адказ на захоп паселішча савецкімі партызанамі.

Асвячэнне мемарыяльнага каменя ў Леніне

Камень з мемарыяльнай шылдаю ўсталяваны ў цэнтры вёскі (побач з брацкай магілай салдатаў і афіцэраў Чырвонай Арміі, загінулых пры вызваленні паселішча ў 1944 г.) з ініцыятывы і фундацыі польскага бізнесмена са Шчэціна Антонія Анджэя Аскальдовіча, нашчадка сем'яў Багукоў, Горбатаў і Круковічаў, якія жылі ў Леніне і ваколіцах.

Цырымонію асвячэння правялі архірэй, епіскап Тураўскі Леанід і адміністратар Пінскай дыяцэзіі біскуп Антоній Дзям'янка. Папярэдне адбыліся біскупская імша ў мікашэвіцкім касцёле Унебаўз'яцця Найсвяцейшай Панны Марыі і архірэйская служба ў царкве Нараджэння Багародзіцы ў Леніне. Пасля быў зладжаны хрэсны ход на местачковыя хрысціянскія могілкі, дзе адбылася супольная памінальная малітва.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел старшыня Жыткавіцкага раённага Савета дэпутатаў Ніна Рамановіч, намеснік старшыні Жыткавіцкага райвыканкама Валерый Рагалевіч, старшыня Ленінскага сельсавета Васіль Нямчэня, дарадца Амбасады Польшчы ў Беларусі Аляксандр Васілеўскі, генеральны консул Польшчы Марэк Пендзюх, а таксама ацалелыя сведкі той страшнай трагедыі, сям'я і сваякі А. Аскальдовіча, прадстаўнікі Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры, мясцовыя жыхары.

Цырымонія сталася цудоўным прыкладам таго, як не на словах, а на справе дзяржаўна-грамадскага партнёрства і народнай дыпламатыі яшчэ болей умацоўваюцца масты сяброўства і добрасуседства паміж народамі, якія цягам стагоддзяў жылі ў адной культурнай прасторы.

Антон АСТАПОВІЧ

Ад пачатку мая ў філіяле Нацыянальнага гістарычнага музея «Дом-музей І з'езда РСДРП» працуе інтэрактыўная выстаўка «Автограф. Твой след в истории!» Як ужо зразумела з самой назвы, гэтым разам у экспазіцыі былі сабраныя розныя аўтографы – асабістыя подпісы дзеячаў беларускай культуры, вядомых палітыкаў, спартсменаў, зорак музыкі і кіно.

Сляды гісторыі

Супрацоўнікі музея намагаюцца, каб кожная выстаўка адпавядала пэўнай даце або свату. Што ж тычыцца выстаўкі аўтографу, яна была прымеркаваная да Дня друку, які ў Беларусі адзначаецца 5 мая. Так, у экспазіцыі ёсць выданні пачатку ХХ ст., сярод якіх – першы нумар газеты «Наша Ніва» ад 1906 г., а таксама прыкла-

ды беларускага самвыдата 1970–1990-х гг. «Каб зрабіць выстаўку больш цікавай, мы адмыслова вылучылі адзін фрагмент з гісторыі – аўтограф, адбітак рукі чалавека на тым ці іншым дакуменце, – расказвае навуковы супрацоўнік музея Андрэй Ліневіч. – У экспазіцыі прадстаўлены самыя розныя рэчы: Стагут ВКЛ 1693–1694 гг., які належаў роду Корсакаў, і з подпісам Аляксандра Корсака, фотартрэт Францішка Багушэвіча з яго асабістым подпісам, кнігі і рукапісы Якуба Коласа, Васіля Быкава, Яўгена Цікоцкага з дарчымі надпісамі і аўтографамі».

Побач, на суседніх стэндах, размешчаныя фотаздымкі і асабістыя подпісы Тоні Блэра, Магдалены Нойнер, Джона Траволты і іншых вядомых у свеце асобаў. Усе гэтыя аўтографы трапілі на выстаўку з прыватных калекцыяў, а прадстаўлены ў экспазіцыі старыя дакументы – у асноўным з фондаў Нацыянальнага гістарычнага музея. Як высветлілася, у яго сховішчах яшчэ шмат невядомага. Апошняя знаходка стала датаванае 1943 г. пісьмо Якуба Коласа Янку Маўру, якое таксама можна ўбачыць на выстаўцы. На дзвюх старонках паэт апісвае сваё жыццё ў Маскве і ледзьве не праз кожны радок згадвае пра тое, што хоча як мага хутчэй вярнуцца ў Беларусь.

Як адзначыў А. Ліневіч, выстаўка была зробленая з разлікам на тое, каб

най залы. Гэтай тэматыцы быў прысвечаны фільм «Бытавая хімія: за і супраць». А бібліятэкар гімназіі імя Янкі Купалы расказала пра творы беларускіх пісьменнікаў, дзе раскрываецца тэма аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Дэкада экалагічных ведаў была спазнавальнай, вучні даведаліся шмат цікавага пра навакольнае асяроддзе, пра свет, у якім мы жывем.

Алена МАЗУРКЕВІЧ,
бібліятэкар гімназіі
імя Янкі Купалы,
Ганна БУЛАШ,
бібліятэкар філіяла № 12
Мазырскай РЦБ

Мазырскія азёры

Сёлетняй вясною ў рамках дэкады экалагічных ведаў у Мазырскай гарадской бібліятэцы-філіяле №12 прайшоў цыкл мерапрыемстваў для вучняў гарадской гімназіі імя Янкі Купалы: экскурсы «Азёры Мазыра»; экалагічны вечар «Хатнія жывёлы і чалавек»; інфармацыйная гадзіна «Гэта трэба ведаць кожнаму».

Пад час экскурсу «Азёры Мазыра» вядучая распавядала пра Мазырскае раён, што ў Палескай нізіне, дзе Прыпяць вылучае прыруславяныя валы, грывы, глыбокія лагчыны, занятыя азёрамі. Быў зроблены акцэнт на назвах азёраў горада і іх месцазнаходжанні. Самым вядомым з'яўляецца Баброўскае возера (назву атрымала ад вёскі Бабры). Возера Круглае, што каля раённага вузла электрычнай сувязі, заведца так паводле формы. Наступнае возера горада мае дзве назвы: Целяпунскае і Кунгер-возера. Першую назву яно атрымала ад вёскі Целепунны (цяпер гэта адзін з гарадскіх мікрараёнаў), а другую месцічы далі яму па сям'і Кунгераў, якая жыла побач. Возера Чырвонае (знахозіцца ў мікрараёне Пхоў, што на другім беразе ракі) вельмі прыгожае і вялікае. У ім дачнікі ловяць рыбу, купаюцца, бяруць ваду для паліва градак. А на вуліцы Іваненкі (былая вёска Баравікі) размясцілася возера з незвычайнай назвай – Цыганскае. Мультымедычную прэзентацыю падрыхтавала бібліятэкар Таццяна Чэбін.

Цікава і захапляльна прайшоў экалагічны вечар «Хатнія жывёлы і чалавек», падрыхтаваны Таццянай Майдзібор і Наталляй Аўсіюк. На яго запрасілі супрацоўніцу ча-

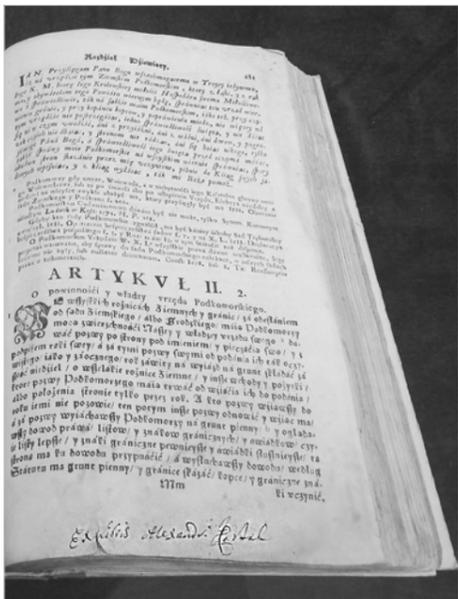
Баброўскае возера

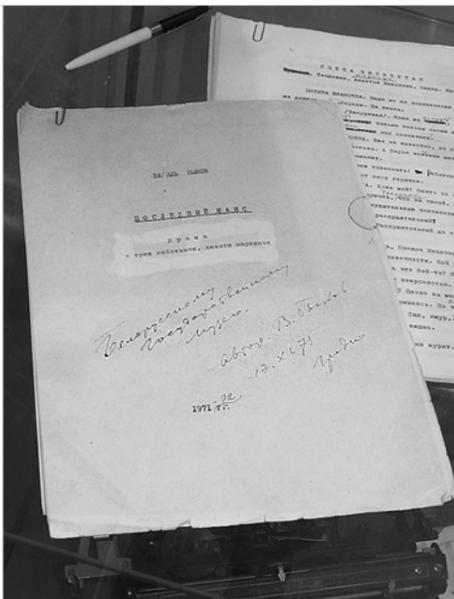
Чырвонае возера

совага пункта ўтрымання безнаглядных жывёлаў Т. Гладышаву, якая распавядала аб працы ўстановаў.

Напрыканцы дэкады правялі інфармацыйную гадзіну «Гэта трэба ведаць кожнаму: стойкія арганічныя забруджвальнікі». Чым жа яны небяспечныя? Як уздзеіваюць на здароўе чалавека і навакольнае асяроддзе? У выніку развіцця хімічнай прамысловасці былі атрыманыя новыя рэчывы і лекі. Але якія яны? Разам з карыснымі з'явіліся і антрапагенныя – патэнцыйныя штучныя яды, аб якіх распавядала бібліятэкар чыталь-

Подпіс А. Корсака на Статуте ВКЛ і машынапіс драмы В. Быкава «Последний шанс» з аўтографам

Аўтограф Ф. Багушэвіча (зваротны бок вядомага фота)

завабіць у музей моладзь. Але калі меркаваць па водгукіх, якія наведнікі запісалі на асобным стэндзе, супрацоўнікі перастараліся – выстаўка была цікавай і для школьнікаў, і для людзей сталага веку. Зрэшты, так і павінна быць, таму што гісторыя не мае абмежаванняў па ўзросце.

Ніна КАЗЛЕНА
Фота аўтара

Сёлета 18 мая наша краіна чарговы раз адзначыла Дзень музеяў Міжнароднай акцыяй «Ноч музеяў», якая ўжо стала традыцыйнай. У гэтыя вечар-ноч усе ахвочыя змаглі наведаць экспазіцыі і прапанаваць музейныя цікавыя арганізаваныя мерапрыемствы. А ў некаторых мінскіх музеях акцыя доўжылася... цягам двух дзён. Спынімся каротка на некаторых імпрэзах.

Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь прапанаваў цэлую праграму. Асаблівасцю правядзення сёлетняй акцыі з'яўляецца прывязка да лічбы 13: акцэнт зроблены на трынаццатыя гады ў гісторыі Беларусі і Еўропы. Такім чынам, наведнікі маглі знаходзіцца ў атмасферы Мінска 1913-га, а перайшоўшы ў іншую залу, аказацца ў Маскве 1913-га.

Былі арганізаваны майстар-класы ад рамеснікаў, увесь час гралі джазавыя калектывы, праводзіліся інтэрактыўныя гульні «12 ступень+1» і «Спортивная игровая программа для девушек», прысвечаная 13 чэрвеню 1908 года, калі жанчыны былі ўпершыню дапушчаныя да ўдзелу ў алімпійскіх гульнях. У музеі адкрылі выстаўку «**Камунальная кватэра**», прысвечаную адной з найбольш яскравых у гісторыі паўсядзённасці савецкага часу з'яваў. Стваральнікі экспазіцыі імкнуліся рэканструяваць свет формы існавання, характэрнай для часу 1950–1960-х гг. Тут і прыхожая, і кухня, і спальня, і дзіцячы пакой, і нават гасцёўня, напоўненыя антыкварнымі рэчамі савецкай эпохі: мэбля, кухоннае начынне, дзіцячыя цацкі, прадметы побыту шырокага спажывання. Дарэчы, выстаўка будзе працаваць да 17 чэрвеня.

Тым, хто нарадзіўся 13-га, уваход быў вольны. Афіцыйным партнёрам мерапрыемства былі «Jaran Tobacco International» і Майстэрня здарэнняў «SOL».

У філіяле гістарычнага музея «**Дом-музей І з'езда**

Адбылася «Ноч музеяў»!

РЦДРП» адбылася «Ноч нямецкай мультыплікацыі», дзе прадставілі стужкі, падзеленыя на тры блокі: анімацыя ў даваенны перыяд, анімацыя ў ГДР і сучасны анімацыйны фільм.

Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры адзначыў «Ноч музеяў» прысвячэннем святочнага вечара таямнічаму ордэну

Эксперыментальны тэатр «Пока ТАК» прадставіў спектакль «Словы», а тэатр лялек «**ДОМ Сонца**» запрасіў на касмічны перформанс «Прыгоды...», дзе можна было пазнаёміцца з добрымі светлякамі і матылямі.

Музычны праект «**The arches**» аб'ядноўвае каля 30-і чалавек. Гэта музыкі, кампазітары, гукарэжысёры, аранжыроўшчыкі і

каванай адразу да некалькіх юбілейных датаў.

Можна было паўдзельнічаць у традыцыйных гульнях і майстар-класах па беларускіх рамёствах, выступіў ансамбль «**Камерныя салісты Мінска**» пад кіраўніцтвам Дзмітрыя Зубава. Была рэканструяваная частка вясельнага абраду «**Провады нявесты**», прайшоў мадэльны паказ ад дзіцячай мадэльнай школы «**KIDS подиум**», інтэрактыўна-гульнёвая праграма «**Ты – песня натхнення...**». *Падрабязней чытайце на стар. 5.*

Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы запрасіў на «**Paўlinka PARTY**». Мерапрыемства праходзіла ў парку вакол дома і ў самім будынку. Майстры прадставілі свае вырабы на выстаўцы «**Kirmash**», радаліся песнямі і танцамі фолк-артгурт «**Alta Mente**», этна-мадэрн гурт «**Folk Mashina**», гурт «**Босае сонца**», тэатр танца «**ОтражениЯ**».

Добры настрой дорыць «Alta Mente»

масонаў. Паводле распаўсюджанага меркавання, пасаджэнні мінскіх масонаў праводзілі менавіта ў будынку, дзе цяпер месціцца музей.

Музей сучаснага выяўленчага мастацтва вітаў гасцей праграмай «**Ноч сучаснага мастацтва-а-а-а і інтэрактыў**», куды ўвайшло нямала мерапрыемстваў. Спынімся на некалькіх.

Гурт «**Тры панды і месяц**» грае музыку, заснаваную на імправізацыі, што зачароўвае з першых гукаў сваёй чысцінёю і глыбінёю. Творы ж адносяць да розных стыляў: фолк, чылаўт, эмбіент і фанк. Пасля двухгадовага зацішша гурт «**Recha**» сабраўся новым складам: з нязменнымі ўдзельнікамі А. Такіндангам, М. Кішовым і К. Лісецкім былі пудоўныя акардэаніст Віця Паўлючэня і барабаншчык Леанід Паўлёнак.

мастакі. Яны прадстаўляюць своеасаблівае бачанне сучаснага мастацтва ў самых розных яго праявах і калектывах.

У Скоках: «Міцкевіч» напрошваецца на баль да «Нямцэвічаў»

Для дзяцей быў арганізаваны паказ **анімацыйнага фільмаў з мультыплікацыйнага серыяла паводле казак розных народаў** «Гара самацвэтаў», віктарыны і гульні з падарункамі і сюрпрызамі ды інш. Фокусная праграма беларускага ілюзіяніста Ніла Рахманова ўключала класіку жанру, картачнае маніпуляванне, а таксама вучліную і ментальную магію.

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа правёў святочную акцыю «**Святло ў акне**». Праграма складалася з літаратурнай гасцёўні, прымер-

Прайшоў паказ мадэльнага і дызайнерскага мастацтва «**Галерэя стылю**» (у суправаджэнні духавога аркестра пагранічных войскаў Рэспублікі Беларусь) і майстра-клас па стварэнні вобразаў «**Paўlinka-style**».

Літаратурны музей Максіма Багдановіча ў гэтую ноч запрасіў гасцей пазабаўляцца так, як гэта рабілі нашыя продкі ў пачатку XX ст., калі жыў Максім. У цэнтры мерапрыемства – мода і гарадская культура таго часу. Былі арганізаваны майстар-клас па вырабе тэатральных аксесуараў, прэзентацыя выстаўкі «**Мода**

Маладыя майстрыхі перад музеем Янкі Купалы

пачатку XX ст.», салонныя гульні, майстар-клас па танцах пачатку XX ст., а таксама – музычная праграма ад Паліны Рэспублікі і гурта «**Сундук**».

У **Віцебскім цэнтры сучаснага мастацтва** ўсе наведнікі патрапілі ў «**Портал будучага**». У філіяле «**Палаты № 6**» ахвочым рабілі «рэнтген» рэпрадукцыямі карцінаў Марка Шагала і Казіміра Малевіча, ставячы дыягназ «**вынас мозга**» і інш.

А на **Брэстчыне** ў вядомай **сядзібе Нямцэвічаў у Скоках** «**Ноч музеяў**» адзначылі мерапрыемствам «**Баль у Скоках – сустрэча паміж Пецярбургам і Рымам**». Прадставілі гістарычную фантазію, заснаваную на эпісталаярнай спадчыне Адама Міцкевіча: касцюмаваны баль, салонныя гульні, конкурсы, застольныя гутаркі і інш.

І шмат іншых мерапрыемстваў прайшло ў музеях краіны, якія спрычыніліся да Міжнароднай акцыі. Спадзяемся, што і наступныя Дні музеяў будуць адзначацца актыўным удзелам нашых устаноў. Шкада толькі, што большасць гэтых мерапрыемстваў застаюцца платнымі, хаця ва ўсім свеце менавіта ў гэты дзень наведванне музеяў з'яўляецца бясплатным. Ды й імпрэзы там пачынаюцца з сутоннем і сапраўды доўжацца ўначы. Ёсць да чаго імкнуцца!

*Падрыхтавана паводле паведамленняў арганізатараў і пазаштатных аўтараў
Фота Наталі КУПРЭВІЧ
і з www.ibrest.by*

Духавы аркестр пагранічных войскаў Рэспублікі Беларусь

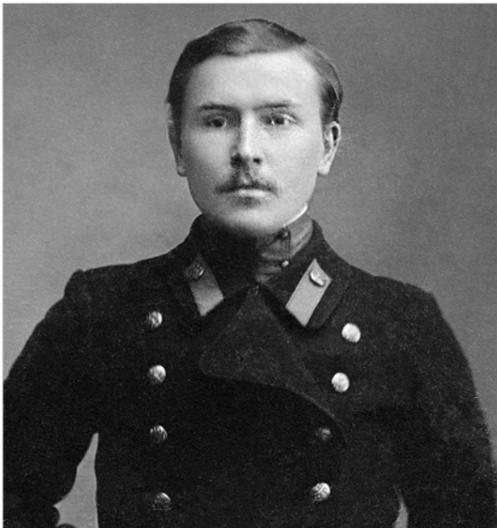
Імя на скрыжалях памяці

Сёлета Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А.А. Куляшова святкуе свой юбілей. 100 гадоў таму (1913) у Магілёве быў адкрыты настаўніцкі інстытут. Пазней ён пераўтвораны ў Магілёўскі педагагічны інстытут (1989), затым стаў універсітэтам. Адзін з яго выкладчыкаў і вучоных – прафесар Фама Антонавіч Бельскі (1890–1952), якому давалася працаваць у сценах Магілёўскага педінстытута ў самы драматычны перыяд савецкай гісторыі.

Гэдня імя прафесара Ф. Бельскага тры-вала ўвайшло ў гісторыю адукацыі і педагагічнай думкі савецкага часу. Яго дзейнасць і творчая спадчына неадлучная ад беларускага кантэксту. Пра гэта, уласна кажучы, і засведчылі выхад у Мінску бібліяграфічнага даведніка «Прафесар Фама Антонавіч Бельскі» (2002), зборніка «І прызвание, і лёс» (2012), а таксама ў Магілёве бібліяграфічнага паказальніка «Кафедра педагогікі МДУ імя А.А. Куляшова. Ад вытокаў да сучаснасці (1913–2013)» (2013). Тэма даследавання педагагічнай дзейнасці Ф.А. Бельскага ў Магілёве, высвятлення яго месца і ролі ў гісторыі гэтай вышэйшай навучальнай установы вымагае як пэўнага падагульнення, так і далейшай распрацоўкі.

Безумоўна, найперш можна гаварыць пра ранні беларускі перыяд жыцця Ф. Бельскага. Ён нарадзіўся ў мястэчку Цімкавічы былога Слуцкага павета 31 кастрычніка 1890 г. Скончыў тут народнае вучылішча (1901). З 1902 па 1909 г. вучыўся ў Слуцкай гімназіі, якую скончыў з сярэбраным медалём. А затым лёс павёў яго за межы Беларусі. Ф. Бельскі паступіў у Кіеўскі ўніверсітэт, які паспяхова скончыў у 1913 г. Сем гадоў ён настаўнічаў у гімназіях на Кіеўшчыне.

Вельмі важнай уяўляецца пераглед гісторыі жыцця і дзейнасці Ф. Бельскага на радзіме. Да прыезду ў Беларусь ён працаваў прафеса-

Ф. Бельскі – студэнт Кіеўскага (Імператарскага) універсітэта св. Уладзіміра, 1911 г.

рам Данецкага і Херсонскага інстытутаў народнай адукацыі (у апошнім нядоўга быў загадчыкам кафедры дыдактыкі), Чаркаскага інстытута сацыяльнага выхавання, загадчыкам кафедры педагогікі Кубанскага інстытута селекцыі і насенняводства, загадчыкам школьна-педагагічнага аддзялення і памочнікам дырэктара па вучэбнай частцы Краснадарскага педагагічнага інстытута, загадчыкам кафедры педагогікі Омскага сельскагаспадарчага інстытута імя С.М. Кірава. І вось 1 верасня 1935 г. у яго працоўнай кніжцы з'яўляецца запіс: «Назначен профессором педагогики в Могилевский педагогический институт им. Покровского по решению конкурсной комиссии и утверждению НКП БССР с предоставлением персональной ставки. Приказ по Могилевскому

педагогическому институту им. Покровского от 2/VIII 1935 г., № 1448».

Чаму прафесар Ф. Бельскі праз столькі гадоў працы ў розных вышэйшых навучальных установах Украіны і Расіі раптам прыязджае працаваць у Магілёў? Дарэчы, вярнуўся ён на радзіму ў Беларусь разам з жонкай Кацярынай Міхайлаўнай, якая пачала выкладаць у Магілёўскім педінстытуте нямецкую мову. Пляменніца вучонага Т.П. Яталь піша: «Яму выпала жыць і працаваць у той смутны час, калі запанавалі страх і беззаконне». Ужо ў тагачасным грамадстве пракаціліся хвалі сталінскіх рэпрэсіяў, арышты набывалі перманентны характар і не спыняліся. У перыяд 1929–1931 гг. акурат і пачалося неспакойнае, нават драматычнае жыццё Ф. Бельскага. Спачатку ён апынуўся ў складанай сітуацыі канфлікту з кіраўніцтвам Данецкага інстытута народнай адукацыі, пра што пісаў так: «Я трапіў у атачэнне, з якога хачу вырвацца» (Принь, М.О. Педагогічний музей Луганьского институту народно́й освіти (1925–1930 роки). Затым яго пачалі выкрываць як ворага савецкай улады ў Херсонскім інстытуте народнай адукацыі, пра што яскрава сведчаць архіўныя матэрыялы, дзе гаворыцца, што Ф. Бельскі «з марксісцка-ленінскімі метадамі выкладання не знаёмы», «да захадаў савецкай улады ставіцца негатыўна» (Дзяржаўны архіў Херсонскай вобласці). Яму папачасціла пазбегнуць арышту, і разам з жонкай ён пераехаў у Краснадар. Але і там умовы складаліся неспрыяльна, а таму патрэбна было мяняць месца працы і жытцтва.

Ён прыехаў у Магілёўскі педагагічны інстытут імя М.М. Пакроўскага з прыкметным навукова-творчым наборам, маючы, дарэчы, вучонае званне прафесара (1925) і больш за 20 надрукаваных артыкулаў і даследаванняў, асобныя кніжныя выданні, у тым ліку «Педагогіка як навука» (1929). Фама Антонавіч пачаў чытаць курсы гісторыі педагогікі і псіхалогіі. Узровень кваліфікацыі Ф. Бельскага быў досыць высокі. Ён меў значны кіраўнічы вопыт працы, таму сярод прафесарска-выкладчыцкага складу інстытута яго і вылучылі на пасаду загадчыка кафедры. Тут трэба сказаць, што педа-

Фотаздымак Фамы і Кацярыны Бельскіх (у дарунак сястры Жэні і яе дзецям, Луганск, 1929 г.)

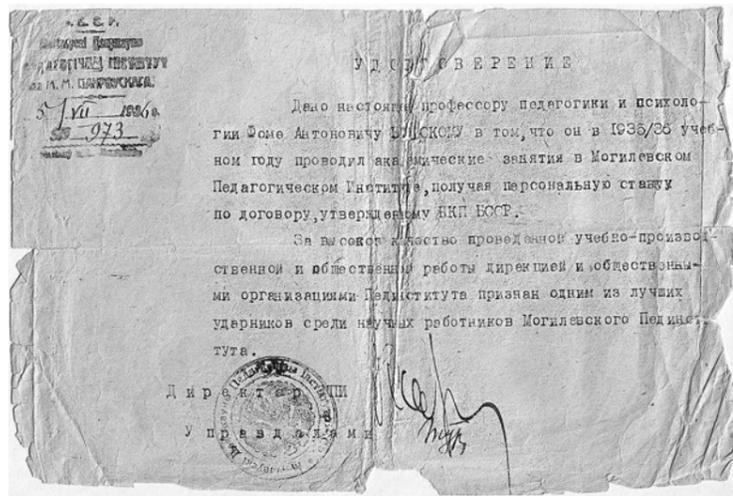
гагічны інстытут у Магілёве аднавіў сваю працу ў 1930 г., менавіта тады ў гэтай навучальнай установе і была створаная кафедра педагогікі. У асабістым лістку па ўліку кадраў рукою Ф. Бельскага зроблены наступны запіс: «1935–1936. Профессор педагогике, психологии Могилевского пединститута, зав. кафедрой, НКП БССР».

Здавалася, што ў Магілёўскім педінстытуте можна было працаваць і дасягаць яшчэ больш значных вынікаў. Аднак жаданне засяродзіцца выключна на педагагічнай дзейнасці і спадзяванне сям'і Бельскіх на спакойнае жыццё не спраўдзіліся. Дастаткова пагартаць газету «Камунар Магілёўшчыны», архіўныя матэрыялы і дакументы педінстытута, Магілёўскага гаркама КП(б)Б за 1935–1936 гг., каб пераканацца, наколькі складаным было існаванне прафесара Ф. Бельскага ў сценах навучальнай установы, на сваёй радзіме, дзе ў гэты час так званая «класа-

вая барацьба» дасягнула апошняга.

Пра гэта яскрава сведчыць дакладная запіска Магілёўскага гарадскога камітэта КП(б)Б ад 22 жніўня 1937 г.: «В Могилевском Педагогическом Институте, на протяжении ряда лет директорами института работали враги народа и классово чуждые элементы, которые стягивали [в] институт на педагогическую работу врагов народа, в результате чего преподавательский состав пединститута был засорён контрреволюционными элементами (троцкисты, националфашисты, бундовцы, эсеры и др.). Только за один 1936-37 год из института было изъято и осуждено на разные сроки органами НКВД шесть человек. И сейчас еще институт полностью не очищен от классово враждебных элементов...»

Алесь БЕЛЬСКИ
(Заканчэнне
ў наступным нумары)

Пасведчанне праф. Ф. Бельскага аб працы ў Магілёўскім педінстытуте, 1936 г.

21. Выполняемая работа с начала трудовой деятельности (включая военную службу)			
Дата (м.ц. год)	Должность, с указанием учреждения, организации, предприятия, а также наименования (ведомства), в систему которого он входит		Местонахождение учреждения, организации, предприятия (город, район, область, край, республика)
	Вступ-ления	Ухода	
1913	1918	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1918	1920	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1920	1922	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1922	1925	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1925	1929	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1929	1932	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1932	1935	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1935	1936	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.г.ш. №19, м.г.ш. №20, м.г.ш. №21, м.г.ш. №22, м.г.ш. №23, м.г.ш. №24, м.г.ш. №25, м.г.ш. №26, м.г.ш. №27, м.г.ш. №28, м.г.ш. №29, м.г.ш. №30, м.г.ш. №31, м.г.ш. №32, м.г.ш. №33, м.г.ш. №34, м.г.ш. №35, м.г.ш. №36, м.г.ш. №37, м.г.ш. №38, м.г.ш. №39, м.г.ш. №40, м.г.ш. №41, м.г.ш. №42, м.г.ш. №43, м.г.ш. №44, м.г.ш. №45, м.г.ш. №46, м.г.ш. №47, м.г.ш. №48, м.г.ш. №49, м.г.ш. №50, м.г.ш. №51, м.г.ш. №52, м.г.ш. №53, м.г.ш. №54, м.г.ш. №55, м.г.ш. №56, м.г.ш. №57, м.г.ш. №58, м.г.ш. №59, м.г.ш. №60, м.г.ш. №61, м.г.ш. №62, м.г.ш. №63, м.г.ш. №64, м.г.ш. №65, м.г.ш. №66, м.г.ш. №67, м.г.ш. №68, м.г.ш. №69, м.г.ш. №70, м.г.ш. №71, м.г.ш. №72, м.г.ш. №73, м.г.ш. №74, м.г.ш. №75, м.г.ш. №76, м.г.ш. №77, м.г.ш. №78, м.г.ш. №79, м.г.ш. №80, м.г.ш. №81, м.г.ш. №82, м.г.ш. №83, м.г.ш. №84, м.г.ш. №85, м.г.ш. №86, м.г.ш. №87, м.г.ш. №88, м.г.ш. №89, м.г.ш. №90, м.г.ш. №91, м.г.ш. №92, м.г.ш. №93, м.г.ш. №94, м.г.ш. №95, м.г.ш. №96, м.г.ш. №97, м.г.ш. №98, м.г.ш. №99, м.г.ш. №100	м. Вязьма, Чар. ССР
1936	1940	Преподаватель в м.г.ш. №1, м.г.ш. №2, м.г.ш. №3, м.г.ш. №4, м.г.ш. №5, м.г.ш. №6, м.г.ш. №7, м.г.ш. №8, м.г.ш. №9, м.г.ш. №10, м.г.ш. №11, м.г.ш. №12, м.г.ш. №13, м.г.ш. №14, м.г.ш. №15, м.г.ш. №16, м.г.ш. №17, м.г.ш. №18, м.	

3 народнага

Чортаў палец

На зямлі можна знайсці шмат цікавага. Часам нават не ведаем, што шукаць, а яно ляжыць перад намі, а мы і не здагадаемся, што гэта вельмі арыгінальная рэч.

Вось і Чортаў палец (народная назва закамьянеласці) – скажа звычайны чалавек, белемніт – скажа навуковец, і абодва будуць мець рацыю. Белемніт – гэта рэшткі ракавін старажытных малюскаў, якія жылі ў мезазойскую эру і цалкам вымерлі 65 мільёнаў гадоў таму.

Мой бацька Аляксандр Галкоўскі вядомы ў раёне і краіне калекцыянер прадметаў побыту і ткацтва канца XIX – пачатку XX ст., умее вырабляць народныя пасы, якія пабывалі не на адной выстаўцы, нават у суседняй Расіі. Доўгі час у нашай хаце захоўваецца незвычайны камень – Чортаў палец. Яшчэ ў дзяцінстве бацька распавядаў легенду пра яго. Нібыта чэрці правіліся перад Богам і ён вырашыў іх пакараць. Чэрці імкнуліся схавацца ад яго, беглі што

ёсць сілы, пакідаючы на зямлі абломкі сваіх кіпцюроў. У маленстве гэтаму я не надавала значэння, а калі ў 2012 г. зацікавілася гісторыяй камянеў роднай Клімавічыны, узгадала і бацькавы расповеды. Ён дастаў са сваіх сховаў цікавы камень, які сапраўды нагадваў палец, але чорнага колеру, прычым няроўны і шурпаты.

– Пачакай, – сказаў ён, – мне раскажаў пенсіянер з суседняй вёскі, што ў яго ёсць Чортаў кіпцюр. Зараз я яму патэлефаную.

І сапраўды той пацвердзіў бацькавы словы. Мы адразу ж выехалі ў вёску Сідараўка. А той тым часам пайшоў шукаць цікавы камень. Мікалай Букініч з дзяцінства захоўвае Чортаў кіпцюр. Адшукаў каля ракі Лабжанкі ў роднай вёсцы. Калі даведаўся, што я цікаўлюся гэтаю тэмай, падараваў яго мне.

Чаму «чортаў»? Магчыма, з-за формы, якую пацвярджае легенда пра чарцей. Сустрэць гэтыя камяні можна паўсюдна. Адно сцвярджаюць, што іх нельга заносіць у хату – да бяды. Іншыя

ж, наадварот, імкнуцца трымаць хоць бы адзін на гарышчы, каб абараніць хату ад маланак. У таго ж М. Букініча (якому 76 гадоў) хата не згарэла!

У фальклоры гэтыя цыліндрычныя «кулі» звычайна лічыліся скінутымі з нябёсаў пад час навальніцы ў выглядзе маланак, якія патрапілі ў зямлю і ператварыліся ў камень. У славянскай міфалогіі закамьянеласці зваліся па-рознаму: чортаў кіпцюр, грывотная страла, грамавік.

«Агністыя», ці «грывотныя», стрэлы Іллі Прарока, якімі ён, паводле народных уяўленняў, біў гадаў і ўсякую нечысць. У літоўскай міфалогіі – камяні Перкуна, бога грому. У Польшчы – страла Перуна, а ў Старажытным Егіпце – грывотныя стрэлы.

Шырока ўжывалі белемніт у народнай медыцыне. Скрэблі «палец» нажом і яго пылам пасыпалі любыя ранкі, якія, кажуць, ад гэтага хутка гаіліся. А яшчэ камень клалі ў ваду, затым змывалі настоенай вадой з дзяцей усё дрэннае. Прыкладвалі «палец» да балючага месца, і ён забіраў боль. Гэтыя спосабы

М. Букініч і А. Галкоўскі

лячэння я ўжо паспрабавала на сабе, лячылася ім і мая сваячка. Сапраўды, камень творыць цуды. Цікава і тое, што калі скрабеш нажом, то на «пальцы» застаюцца драпіны, якія праз нейкі час зраўноўваюцца. Некаторыя знахары, калі заговорваюць рану, хрысцяць яе гэтым «пальцам» – яна загойваецца хутчэй, а на целе не застаецца рубцоў.

Дар'я ЭВЕРС,
старшы навуковы
супрацоўнік Клімавіцкага
краязнаўчага музея

Свято ў акне

Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа адзначаў Міжнародны дзень музеяў святочнай акцыяй «Свято ў акне».

Урачыстасці былі прысвечаны юбілейным датам: 130-годдзю з дня нараджэння беларускага дзіцячага пісьменніка Янкі Маўра, свата Якуба Коласа; 100-годдзю шлюбу Якуба Коласа (Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча) і Марыі Дзмітрыеўны Каменскай; 90-годдзю першага выдання паэмы «Новая зямля».

Праграма для дзяцей і падлеткаў, прысвечаная Янку Маўру, распачалася інтэрактыўнай літаратурнай гульні «Таямніцы дома песняра», пад час якой удзельнікі пазнаёмліліся з невядомымі старонкамі жыцця пісьменніка, а потым адбылася сустрэча з нашчадкамі Янкі Маўра і Якуба Коласа. Спецыяльна да сустрэчы была падрыхтаваная выстаўка «Чалавек з крылатай фантазіяй» (экс-

панаты з асабістага архіва сям'і Янкі Маўра і фондаў музеяў). Разглядаючы фотаздымкі Янкі Маўра і яго сям'і, захапляешся тым, якое цікавае жыццё ён пражыў. Асабліва цікавае выстаўцы надалі рукапісы лістоў Янкі Маўра да Якуба Коласа ваеннага часу, кнігі з дароўнымі надпісамі, падпісаныя Якубам Коласам Янку Маўру і яго сям'і, кнігі Янкі Маўра з дароўнымі надпісамі аўтара ўнукам – Сяргею і Марыі, а таксама асабістыя рэчы пісьменніка, што экспануюцца ўпершыню. А для сябе я адкрыў невядомы факт з жыцця пісьменніка: Янка Маўр добра валодаў міжнароднай моваю эсперанта. На выстаўцы прадстаўлены артыкул Янкі Маўра «Эсперанто», падарунак Янку Маўру ад эсперантыстаў, а таксама калекцыя паштовак эсперантыстаў розных краінаў свету.

Завяршылася праграма выступленнем узорнага духавога аркестра «Фанфары

Нямігі» пад кіраўніцтвам магістра мастацтваў Э. Каліноўскага.

Найбольш цікавай і ўнікальнай была праграма да 100-годдзя шлюбу Якуба Коласа і Марыі Дзмітрыеўны Каменскай. Віталася, калі на мерапрыемства прыходзілі сямейныя пары, што ў гэтым годзе адзначаюць юбілей шлюбу.

Пры жаданні сямейныя пары маглі зарэгістраваць шлюб і правесці фотасесію ў інтэр'ерах музея, а таксама запісаць жаданні пяром Якуба Коласа, якія абавязкова збудуцца.

Усім наведнікам прапаноўвалі паўдзельнічаць у бяспройгрышнай латарэі (з галоўным прызам – парасонам і суцяшальнымі прызамі).

Для сямейных параў ды іншых наведнікаў ладзілася інтэрактыўна-гульнівая праграма «Ты – песня натхнення...». Сужонцы распавядалі пра першае знаёмства і вяселле, а на экране ў той час дэманстраваліся сямейныя фота. Першай выступала пара Васіліны Міцкевіч і Яўгена Стэльмаха. Жанчына распавяла пра Якуба Коласа і Марыю Каменскую, падзялілася ўспамінамі пра знаёмства са сваім будучым мужам. Наступнай была творчая пара Людмілы Рублёўскай і Віктара Шніпа, што адзначае 25-годдзе сумеснага жыцця. Яны падзяліліся ўспамінамі пра першае знаёмства, сустрэчы і жаніцьбу, а потым па чарзе чыталі нізку вершаў з часопіса «Роднае слова» № 11 за 1997 год. Быў такі праект у часопісе, калі пад рубрыкай «Вечная мелодыя жыцця» друкаваліся

«Ноч музеяў» пачалася яшчэ ў дворыку Дома Коласа

Яўген Стэльмах і Васіліна Міцкевіч

творчыя пары, атрымліваючы сваеасаблівы творчы дыялог на тэму кахання, узаемаадносінаў. Марына і Цімафей Чарняўскія прыйшлі са святочным караваем. Святлана і Анатоль Гармазы таксама падзяліліся ўспамінамі з прысутнымі. Завіталі на свята таксама Іна і Сяргей Мудрачэнкі.

Усім парам дырэктар музея Зінаіда Камароўская ўручыла ганаровае пасведчанне.

А якое ж вяселле без музыкі! Дуэт «Славянскі настрой» вясёлымі сёвамі і музыкай падняў настрой гасцям, а таксама правёў конкурс на лепшага музыку на народных шумавых інструментах.

Сямейныя пары ўзялі ўдзел у бяспройгрышнай латарэі, галоўны прыз – тур выхаднога дня ў аграздзібу «У Дубочка» – атрымала пара Марыны і Цімафея Чарняўскіх.

Напрыканцы імпрэвізаванага вяселля ўсіх гасцей пачаставалі вясельным караваем.

Самых «цяплявых» у дворыку музея чакала шоў-праграма з хімічнымі эксперыментамі прафесара Вуаля, а таксама выступ ВІА «In Time» і гурта «Relict».

Такім чынам – той, хто завітаў у Музей Якуба Коласа, не прагадаў.

Алесь САЧАНКА
Фота аўтара

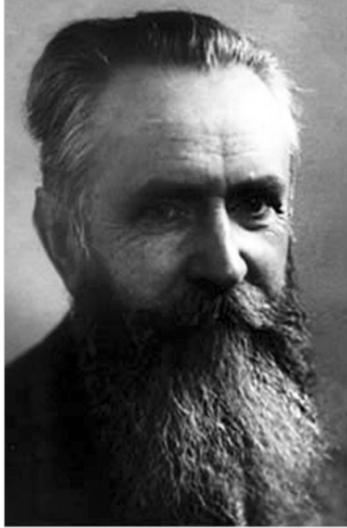

З. Камароўская, Святлана і Анатоль Гармазы з дачкой Уладзіславай

Усходазнаўца з Азятаў

З усіх вядомых савецкіх вучоных найбольш выбітным і яскравым з'яўляецца беларускі ўсходазнаўца, арабіст з сусветным імем, акадэмік Ігнацій Крачкоўскі. «Трудно найти среди нас равного Игнатию Юлиановичу не только в арабистике, но и в востоковедении вообще, — писаў яго сябра і папечнік акадэмік В. Аляксееў. — Не гаворы ўжо о его полиглотстве, полиглотстве наилучшего закала и высшей формации, выражающемся в прекрасном знании 26 языков Востока и Запада (количество среди нас неслыханное!), его надо охарактеризовать как исключительного по своему диапазону ориенталиста, который наряду с языками интересуется всею гуманитарною наукой Востока и Запада».

І. Крачкоўскі

праэміяй СССР, праўда, пасля смерці аўтара.

Для мяне як краязнаўцы гэтая кніга асабліва каштоўная тым, што змяшчае некалькі найцікавейшых матэрыялаў, прысвечаных выбітнаму беларускаму ўсходазнаўцу, ураджэнцу Гродна Уладзіміру Фёдаравічу Гіргасу і знакамітаму дзеячу беларускай культуры, выдаўцу і мовазнаўцу Браніславу Ігнацьевічу Эпімах-Шыпілу. Што датычыцца У. Гіргаса, то вывучэнню яго жыцця і навуковай дзейнасці Ігнацій Юльянавіч дзясяткаў гадоў свайго жыцця, і не толькі таму, што Уладзімір Фёдаравіч быў яго суайчыннікам, але і таму, што Гіргас быў выдатным арабістам, які стварыў хрэстаматыю і слоўнік, па якіх у свой час вучыўся сам Крачкоўскі.

Што адносна Б. Эпімах-Шыпілы, то Ігнацій Юльянавіч пакінуў нам свае ўспаміны пра гэтага, ва ўсіх адносінах незвычайнага, чалавека. Каб не парушыць адзінства расповеду пра Браніслава Ігнацьевіча, прывяду гэтыя ўспаміны цалкам, бо названая кніга Крачкоўскага, нягледзячы

на некалькі перавыданняў, з'яўляецца бібліяграфічнай рэдкасцю і знайсці яе можна хіба толькі ў буйной бібліятэцы, да якой не заўсёды дабярэшся.

«Эпімах-Шыпілло прадставляў фігуру, не менш значыльную, і ў проціпаложнасць другім, по-своему разностороннюю. Маленькі, толстенькі, весь какой-то кругленький, аккуратно подстриженный бобриком, не в пример прочим, он всегда был чисто одет, даже с некоторой претензией на изящество, свойственной иногда старым холостякам. О нём я слышал ещё гимназистом, так как он приезжал изредка работать в Вильню в Публичную библиотеку и Архив, главным образом по истории Западного края. Первую часть его фамилии «Эпимах» я принимал тогда за имя и немало дивился этому странному сочетанию. Все студенты, желавшие заниматься в студенческой библиотеке, прежде всего, попадали к нему: он сидел за столом у самого

том я узнал, что он считался знатоком и других, иногда совсем необычных областей, ведь заметки, между прочим, чуть ли не по истории церковных облачений. С одной стороны деятельности я познакомился довольно близко, хотя он старался по возможности не распространять о ней сведений, по вполне понятным для того времени соображениям: он был видным деятелем белорусского литературного возрождения. Великолепно зная белорусский язык, и в живой речи, и в старых памятниках, сам он мало выступал в печати, но всячески поддерживал белорусское издательство и попадающих в Петербург белорусов. Знаменитый впоследствии поэт Янка Купала в годы учения частенько проводил ночи на сундучке в передней его крохотной квартиры. Не один Янка Купала был обязан многим мало кому известному с этой стороны библиотекарю университета. Таким же энтузиастом белорусского движения был

Нарадзіўся І. Крачкоўскі 16 сакавіка 1883 года ў Вільні ў сям'і беларускага фалькларыста і этнографа, гісторыка і выкладчыка Юльяна Крачкоўскага, выхадца з вёскі Азяты, што на Брэстчыне. Бацька шмат часу надаваў выхаванню сваіх дзяцей, якіх было чацвёра. Самым малодшым быў Ігнацій. Дзеці Юльяна Фаміча раслі да паступлення ва ўчылішча ў роднай вёсцы, у культурным беларускім асяроддзі.

Ва ўзросце дзесяці гадоў Ігнат паступіў у Першую Віленскую гімназію ў 1893 годзе. Тут ён упершыню пазнаёміўся з арабскай мовай і пачаў яе вывучэнне самастойна па граматыцы Сільвестра дэ Сасі. Яго выкладчыкамі былі будучыя акадэмікі В. Васільеўскі — візантыніст і Я. Карскі — філолаг. «После гимназии, — піша ў дзённіку І. Крачкоўскі, — я твёрда і бесповоротно решил идти на восточный факультет, имея ввиду учёную деятельность».

Скончыўшы ў 1901 годзе Віленскую гімназію з залатым медалём, ён паступіў на факультэт усходніх моваў Пецябургскага ўніверсітэта, дзе займаўся з многімі выбітнымі вучонымі таго часу. Універсітэцкі курс быў скончаны ім у 1905 годзе з дыпламам І ступені і залатым медалём за працу «Царствование халифа ал-Мехдия по арабским источникам», якая атрымала высокую адзнаку.

Шматгранная, амаль пядзесяцігадовая, навукова-педагагічная дзейнасць Ігнація Крачкоўскага падрабязна асветлена ў навуковай манаграфіі Ігара Захаранкі «Изучение Востока уроженцами Беларуси» (Мн., 2006). Мне ж хочацца распавесці пра апошнюю працу Ігнація Юльянавіча — «Над арабскими рукописями. Листки воспоминаний о книгах и людях», якая пачыла свет ў 1946 годзе і знаходзіцца ў маёй бібліятэцы з асабістым экслібрысам вучонага.

Гэтая кніга пісалася Крачкоўскім у цяжкай ваен-

ная гады, а па выданні была сустрэтая з вялікай цікавасцю. Але хутка высветлілася, што ў ёй шмат недахопаў, выкліканых цяжкімі ўмовамі жыцця аўтара ў эвакуацыі. Другое выданне Ігнацій Юльянавіч рыхтаваў ужо ў сваёй бібліятэцы сярод старых сяброў — рукапісаў і кніг, што перажылі блокаду. Ён правярэў даты, удакладніў цытаты, асобныя дэталі, а таксама дапоўніў кнігу двума новымі цыкламі. Кажучы пра гэты напісанні гэтай кнігі, Ігнацій Юльянавіч піша: «Мне, прежде всего, хотелось показать, что переживает учёный в своей работе над рукописями, немного приоткрыть те чувства, которые его волнуют и о которых он никогда не говорит в своих специальных трудах, излагая добытые научные выводы. Мне хотелось рассказать о радостях и огорчениях кабинетной работы, про которые многие и не подозревают, считая её скучной, сухой, оторванной от жизни».

Неабходна адзначыць, што І. Крачкоўскі бліскуча выканаў пастаўленую мэту. Пра гэта сведчаць перавыданні кнігі (шэсць разоў) у СССР. Яна перакладзеная на арабскую, нямецкую, польскую, англійскую, чэшскую і французскую мовы. У 1951 годзе кніга ўганараваная Дзяржаўнай

Мікалаеўская царква ў в. Азяты

входа и в его обязанности лежало выписывать именно карточки на право получения книг. Мы всегда приходили в оцепенение от медлительности и аккуратности, с которой он это проделывал, правда, с неподражаемым каллиграфическим искусством, особенно в хитроумных росчерках подписи его необычайной фамилии. Будучи по образованию очень основательным филологом-классиком, он преподавал по-латыни греческий язык в Римско-католической духовной академии, помещавшейся тогда на первой линии Васильевского острова в доме, когда-то принадлежавшем Российской Академии. По-

его брат, не то акцизный, не то контрольный чиновник; вместе они ставили любительские спектакли на белорусском языке, что для начала XX века было большой и смелой новостью. Судьба не вознаградила его за всю эту бескорыстную, самоотверженную деятельность. Одно время он был приглашён в Минск для работы над белорусским словарём, но вскоре ему пришлось оставить столицу Белоруссии. Вернувшись в Ленинград совершенным стариком, он здесь умер, проработав несколько месяцев, несмотря на сильную поддержку немногих помнивших его библиотечных сослуживцев и друзей».

Цёплыя і даволі чуллівыя ўспаміны Ігнація Юльянавіча пра свайго земляка Браніслава Ігнацьевіча. Але калі пасля доўгіх гадоў замоўчвання яго імя нарэшце было вернутае беларусам, то імя яго роднага брата, такога ж рупліўца беларускага адраджэння, на жаль, яшчэ невядомае. Наша задача — гісторыкаў і краязнаўцаў знайсці пра яго звесткі і расказаць чытачам.

Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ

Свята прыгажосці, музыкі і таленту

У маі ва Уздзенскім гісторыка-краязнаўчым музеі адбылася выстаўка дзіцячага малюнка «Роднаму краю мы песню спяваем» навучэнцаў сярэдняй школы № 2 імя Кандрата Крапівы і вучняў Уздзенскай школы мастацтваў. Мерапрыемства аб'яднала настаўнікаў, дзяцей і іх бацькоў. Тут сустрэліся не толькі мастакі, але і музыкі, спевакі і аматары мастацтва.

Для таго, каб выстаўка адбылася, мастацкі кіраўнік творчага аб'яднання «Яршы», настаўнік выяўленчага мастацтва, кіраўнік гуртка сярэдняй школы № 2 імя Кандрата Крапівы Андрэй Лычкоўскі прыклаў шмат намаганняў: звярнуўся па дапамогу да дырэктара гісторыка-краязнаўчага музея Т. Лухверчык, мясцовага краязнаўцы В. Лычкоўскага, да настаўніка мастацкай школы Т. Меркуль, настаўнікаў працоўнага навучання школы № 2 А. Барташ і В. Кірпічовай і музычнага кіраўніка І. Буднік. Натхнёныя агульнай ідэяй, усе падрыхтаваліся вельмі дасканала, і ў выніку атрымалася сапраўднае свята прыгажосці, музыкі і таленту.

Спробы правядзення выставак былі зробленыя некалькі гадоў таму. Але сёлетняя з'явілася новым поглядам на дзіцячую творчасць. З натхняльнымі словамі выступілі настаўнікі, кіраўнікі гурткоў. Пажадалі, каб сёлетняя выстаўка з'явілася для юных мастакоў стартавай пляцоўкай у жыцці, каб здзяйсняліся ўсе мары, і можа хто з іх ды вернецца на Уздзеншчыну знакамітым мастаком.

З цікавымі працамі пазнаёміліся бацькі і сябры юных выхаванцаў. Малюнкi былі выкананы ў розных тэхніках жывапісу і графікі: туш, гуаш, акварэль, аловак. Здзіўлялі партрэты, нацюрморты, пейзажы, аплікацыі, выкананыя ўдзельнікамі гуртка мастацкай творчасці СШ № 2. Калектыўная праца «Шчаслівае дзяцінства»

Калектыўная праца «Шчаслівае дзяцінства»

Выступае «Карамелька»

стала лагатыпам мерапрыемства і была размешчаная на рэкламе і запрашальных квітках.

Бацькі і дзеці былі ў захапленні ад таго, што адбывалася ў музеі. Вядучыя свята настаўніца географіі Е. Карачун і старшакласніца Вольга Лыткіна чыталі вершаваныя творы, аб'яўлялі нумары і жадалі ўсім міру і добра. Выстаўка-прэзентацыя была насычаная музычнымі нумарамі. Тры «Гармонія» і вакальны гурт «Карамелька» са школы № 2 пад кіраўніцтвам І. Буднік праспявалі вясёлыя і любімыя ўсімі песні. Музычныя фрагменты на раялі выканаў вучань 9 класа Яўген Рудакоўскі.

Напрыканцы праграмы дзеці атрымалі ад аб'яднання мастакоў афішы з іх аўтографамі, а ўдзячныя выхаванцы падаравалі сваім кіраўнікам кветкі і падзякавалі за свята. Усіх прысутных запрасілі на наступныя сустрэчы, якія, мы спадзяемся, будуць ладзіцца і надалей. Бо галоўны выхаваўчы эффект такой працы – фармаванне цэласнага погляду на свет, духоўнае ўзбагачэнне, яднанне бацькоў, дзяцей і настаўнікаў.

Ірына БЕЛЬСКАЯ,
бібліятэкар СШ №1
імя А.С. Пушкіна,
г. Узда

Юныя мастакі Уздзеншчыны

(Працяг. Пачатак у № 17, 18)

Яшчэ адзін малюнак Сёмкаўскай сядзібы пакінуў знакаміты мастак XIX ст. Напалеон Орда, які быў тут 9 ліпеня 1876 г. Ён намалюваў аднапавярховы палац з двухпавярховым рызалітам. Завяршэнне палаца было ў выглядзе ламанага даху з люкарнамі. Хоць малюнак і не быў скончаны, але дае ўяўленне пра выгляд палаца ў другой палове XIX ст.

Адну з самых цікавых старонак у гісторыі Сёмкаўскай сядзібы займае паркавае будаўніцтва. Ад пачатку паркавы ансамбль быў закладзены ў маляўнічым асяроддзі сярод прыгожага рэльефу. Дадатковую прыгажосць утваралі малыя архітэктурныя формы, на французскі манер раскіданыя па сядзібнай тэрыторыі (розныя скульптуры і інш.).

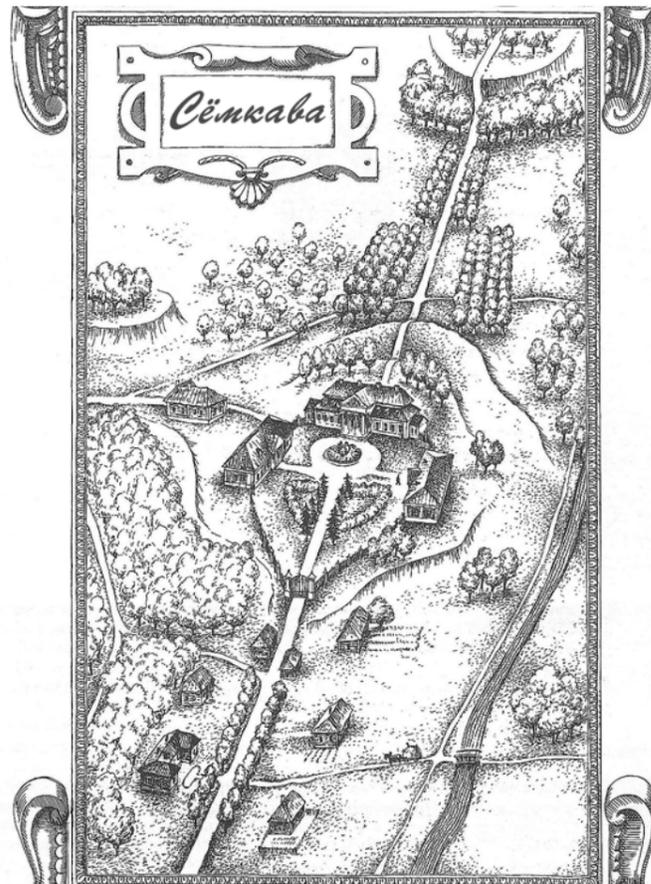
Сам парк размешчаны на трох тэрасах і мае сіметрычнае рашэнне адносна сядзібы, якая займае самую высокую кропку рэльефу. Ад сядзібы адыходзілі тры алеі. Першая ішла да самой сядзібы з боку ўсходняга, галоўнага пад'езда. Яе працягласць складала каля 600 м, шырыня алеі 8 м, ліпы былі пасаджаныя праз кожныя 7 м. Паводле даследчыка сядзібнага і паркавага мастацтва Анатоля Федарука, узрост іх прыкладна каля 230-і гадоў. І гэты сапраўды можа адпавядаць рэчаіснасці, бо менавіта столькі гадоў таму закладвалася сядзіба. Іх вышыня дасягае 26–28 м, і гэтыя старыя ліпы з'яўляюцца сапраўднымі помнікамі прыроды.

Уезд на парадны двор фланкіраваны групамі белых таполяў, якія дасягаюць у вышыню ўжо 26–29 м. Гэтыя дрэвы надаюць параднаму ўезду манументальнасць, а разам з тым замацоўваюць круты схіл (6–8 м) параднага двара з усходняга боку.

Ландшафтны парк быў зроблены з такім разлікам, каб не закрываць від на вузкую раку Чарнушку з боку сядзібнага комплексу, з іншых бакоў ён паркавымі пасадкамі быў закрыты.

Асабліва важнае месца займаў спуск у парк за сядзібнымі домам, які быў аформлены ў выглядзе дзвюх тэрасаў з невялікімі перападамі вышыні. На другой тэрасе некалі знаходзіўся фантан. Кампазіцыйнае рашэнне парку за сядзібным домам было заснаванае на прынцыпе перспектывы, вось якой была аформленая ў выглядзе сіметрычнай пасадкі ліпы (працягласць пасадкі каля 130 м).

Усяго парк у паўднёвай частцы займаў каля 10 га. У паўднёва-ўсходняй частцы паркавага комплексу была размешчаная відавая пляцоўка (цяпер гэты месца зарослае дрэвастым, сярод якога ліпы вышыняй да 26–27 м).

(Заканчэнне на стар. 8)

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 7)

Семкава 1922 г. 5/11.

Якуб Колас з сынам Юрыем у Семкаве

Пейзажнае і паркавае афармленне сядзібы, на думку спецыялістаў, было адным з лепшых сярод помнікаў палацава-паркавай архітэктуры другой паловы XVIII ст. у стылі позняга барока з рысамі класіцызму. Рэгулярны парк быў уладкаваны на манер французскіх рэгулярных паркаў.

А. Хмара ў апошнія гады жыцця ўзводзіць храмы. Зберагліся, хоць і ў заняпадзе, касцёлы ў Семкавым, або Хмарынскім, гарадку (1791), Дуброве каля Маладзечна (1796). Пасля яго смерці ў 1805 г. ягоныя маёнткі чакаюць змены. З-за адсутнасці прамых нашчадкаў яны пераходзяць да брата Іахіма, затым да ягонага сына Гілярыя, які ўзначальваў дваранства Мінскага павета, затым пераходзіць да ўнука Гілярыя Адама. А. Хмара – цёзка свайго вядомага папярэдніка, валодаў маёнткам да 1889 г. Апошнім уладальнікам Семкава быў Рамуальд Хелкоўскі. Ім быў пабудаваны каля маёнтка ў 1902 г. вінакурны завод. Менавіта сюды восенню 1905 г. прыйшоў на заробкі малады Янка Купала ў памагатыя да вінакура Сарпецака.

Пасля рэвалюцыі 1917 г. у старым палацы размясціўся дзіцячы інтэрнат. Акрамя таго, паводле пастановы Камісарыята земляробства ў 1921 г. Семкава і бліжэйшыя маёнткі сталіся асновай для адкрыцця вучэбнай фермы «Семкава». Працаваў дзіцячы інтэрнат нават у часы нямецкай акупацыі.

Важнай падзеяй у жыцці Семкаўскага інтэрната стаў прыезд у 1922 г. яшчэ аднаго народнага песняра Беларусі Якуба Коласа. Тут ён праводзіў адпачынак са сваёй сям'ёй і нават некаторы час працаваў у штаце вучэбнай фермы «Семкава» (жыў у адным з флігеляў сядзібы).

У 1960-я гг. палац «рэканструявалі»: прыбралі калананду з буржуазнымі гербамі, знялі ўсё другі ярус бальнай залы, дах замянілі на просты двухсхільны, а левую афіцыну аб'ядналі з цэнтральным палацам. За часамі Вялікай Айчыннай вайны была моцна вырублена аляя за сядзібаю.

Семкаўская сядзіба мае ўнікальнае значэнне як гістарычны, архітэктурны і ландшафтны помнік, але знаходзіцца ў стадыі запустання і разбурэння. Як спыніць гэта, што трэба зрабіць для яго захавання, павінны думаць і дзяржава, і грамадства.

Семкаўская сядзіба (сучасны выгляд)

Цяперашні стан флігеля

Фота Насты Калдыгрыв

Перш чым адкрыць купальны сезон

- Перад тым, як смела зайсці ў ваду, абавязкова навучыцеся плаваць;
- ніколі не падыходзьце ў адзіночку да вады без патрэбы;
- не купаюцца ў незнаёмым месцы і не нырайце, калі не ведаеце глыбіні і рэльефу;
- не заплывайце за буйкі;
- не падплывайце вельмі блізка да параходаў і інш. плавучых сродкаў;
- не дапускайце пераахладжвання арганізму (пры тэмпературы вады +20° у ёй можна знаходзіцца 40 хвілінаў з перапынкамі ў гадзіну; пры тэмпературы +17° – 15 хвілінаў з перапынкам 1,5 гадзіны; пры тэмпературы +14° купанне забароненае);
- навучыцеся карыстацца выратавальнымі сродкамі (лодкі, выратавальныя кругі, камі-

зэлькі, надзіманая матрацы, аўтамабільныя камеры і інш.), а таксама навучыцеся асноўным дзеянням пры выратаванні пацярпелых на вадзе.

Перад тым, як скарыстацца чоўнамі і іншымі плавучымі сродкамі, упэўніцеся, што яны не пашкоджаныя. Не перагружайце плавучы транспарт, размяркоўвайце вагу раўнамерна. Знаходзьцеся на вадзе, не хадзіце па чоўне і не раскальвайце яго, не сядайце на край. Наяўнасць выратавальных сродкаў у чоўне абавязковая! Калі човен перакуліўся, не панікуйце – трымайцеся за яго і клічце на дапамогу. Не заплывайце далёка ў надзіманых лодках – цячэнне і вецер могуць аднесці так далёка ад берага, што самастойна вярнуцца вы не здолееце.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ, інспектар ЦРАНС г. Мінска

Жарт тыдня ад Каласка і Калінкі

Тры аўцюкоўцы заспрачаліся, у каго лепшыя яблыкі выраслі:

- Я свой яблык паклаў на лаўку – зламалася.
- А я паклаў на стол, дак стол рухнуў.
- Хлопцы, я свой яблык паклаў на воз, дак з яго вылез чарвяк і каня з'еў.
- Хвалькі адбрыюць любога:
- Не падабаецца – не слухай, а брахаць не мяшай.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

МІРСКАЯ КЕРАМІКА – традыцыйныя ганчарныя вырабы майстроў з г.п. Мір Карэліцкага раёна.

Як цэнтр ганчарнага рамяства мястэчка вядомае з XV ст. Выраблялі на ганчарным крузе гаршковую кафлю, якая ў канцы XV ст. трансфармавалася ў місачную. У канцы XVI ст. пашы-

стымі выразнымі формамі, падкрэсленымі палівай зялёнага ці карычневага колеру, гладкімі і хвалістымі паскамі белага ангобу на плечуках. Чорнаглянцаваныя вырабы аздаблялі дэкорам у выглядзе рамбічнай сеткі.

Сярод майстроў 2-й паловы XX ст. – І. Бычко, І. Ялак, І. Няверка, Е. Раптоўская, В. Неглюевіч, Р. Шуліцкі. Калекцыі мірскай керамікі 1970–1980-х гг. зберагаюцца ў Нацыянальным гістарычным музеі Беларусі, Музеі старажытнабеларускай культуры ІМЭФ НАН Беларусі і інш.

Мірская кераміка

рэнне набыла пляскатая тэракотава і паліваная аднатонная (звычайна зялёная) і паліхромная кафля з рэльефнымі малюнкамі геральдычнага, геаметрычнага і расліннага характару. Адначасова развівалася вытворчасць побытавага керамічнага посуду з ангобнай размалёўкай і штампаваным арнаментам (з XVII ст. у Міры існаваў ганчарны цэх). Асаблівае пашырэнне набыло ганчарства ў канцы XIX – 1-й палове XX ст. Тут выраблялі чорнаглянцаваны, гартаваны (рабы, абварны), светлагліняны паліваны гаспадарчы посуд (гаршкі, глянкі, збанкі, міскі, слоікі, цёрлы, спарышы, бабачнікі), утылітарна-мастацкія вырабы (вазы, вазоны, папальнічкі з ляпнінай, фігурныя пасудзіны ў выглядзе львоў, мядзведзяў, бараноў), дзіцячыя цацкі, гладкую аднатонную (белую, карычневую) ці з малюнкам у стылі мадэрн кафлю. Посуд вызначаецца про-

высокапластычнай гліны паліваныя, чорназдымленыя, радзей проста абпаленыя. Аздаблялі глянцаваным арнаментам і ангобнай размалёўкай геаметрычнага, радзей расліннага характару. Пашыранымі былі рабрыстыя міскі, розныя па форме вешчыка і профілю стэнак. Выраблялі і з непрафіляванымі (роўнымі ці ледзь пукатымі) бакамі або з гафрыраваным (карбаваным) верхнім краем. Памеры розныя – ад маленькіх дзіцячых да вялікіх на 10–12 л.

У побыце адну і тую ж міску выкарыстоўвалі для першай і другой страваў. Часта ў ёй ставілі на стол ежу. Пасудзіны вялікіх памераў ужываліся і для іншых гаспадарчых мэтаў. Для большай трываласці гліняныя міскі сцягвалі ўверсе і ўнізе тонкімі драўлянымі або металічнымі (з дроту) абручамі, а на поўначы Беларусі апляталі бярозай і дротам.